

Krise duchovního života.

/Následující exkurz patří do období "očisty" mezi 1. a 2. a mezi 2. a 3. obrácením/.

Všecko, co žije, prochází vývojem, proměnami a s tím jdou ruku v ruce i k r i z e. Všeobecně známé a vědecky objasněné jsou krize spojené s dospíváním, přechodem /klimakteriem/, stárnutím. A nelze říci, by měly krize výlučně negativní dopad na života člověka. Po jejich šťastném překonání dochází k obnově životních sil, k nastolení souladu, k dalšímu kladnému období života. Známé a podrobně prostudované jsou krize v mezilidských vztazích - v manželství, rodině atd. I duchovní život nepostrádá krizí, především v oblasti v í r y.

/Protože ale neexistuje víra izolovaná od dalších dvou kardinálních ctností - lásky a naděje - zasahuje zákonitě i je!/
Protože pravá víra je žita celým člověkem, všemi silami jeho ducha a srdce, je krize víry vážným zásahem do duchovního vývoje. Každý věřící zná pochybnosti, nejistotu, bezradnost a malomyslnost, které svědčí o krizi. Zavinují ji především p ř i r o z e n é příčiny:

nadměrné a dlouhotrvající fyzické či duševní zatížení, ztráta milované bytosti, ztráta domova, cti, rapidně zhoršené životní podmínky, jejich změna, pocitovaná jako zlá /vojenská služba, pobyt ve vězení, válka/, těžká nemoc, ztráta zaměstnání a pod. V krizi z těchto příčin může obstát jen víra, která má už charakter opravdového dání, která je výrazem sepjetí s Bohem, který se stal pro věřícího konkrétní skutečností a o němž má věřící osobní zkušenost. Vždy je však třeba v krizi počítat s potřebnou časovou adaptací, protože sebevětší víra z nás nesejme punc lidství a s tím spojené přirozené reakce: přizpůsobení se nové negativní situaci. Časová délka přizpůsobení je různá podle charakteru situace, podle charakteru věřícího a ovšem podle síly víry. V žádném případě však nejde o hříchy, protože platí zásada katolické morálky: "Ad impossibilia nemo tenetur!" = Bůh nikdy nevyžaduje nemožné /rozuměj nemožné fyzicky či morálně/.

Horší jsou krize, které vznikají v důsledku otřesení k o ř e n ů víry: pak ztrácejí pravdy víry smysl. Původ toho je v rozporu mezi tím, co požaduje víra, a mezi vůlí člověka k pravdě a jeho celkovým vnitřním postojem. V žádné krizi nelze vynutit to, co v okamžiku krize je nemožné vynutit, ale je možné - a nutné - si udržet před duchovním zrakem to, co zpochybnit nelze. Příklad: Působí-li v krizové situaci určitá pravda křesťanského zjevení hluše a nevěrohodně - božství Ježíše, tajemství mše svaté, konkrétně jde-li opravdu o Kristovo tělo - musí věřící tím usilovněji rozvíjet jiné pravdy

víry, které jsou mu jasné a které ho oslovují - pravda o prozřetelnosti, o věčné odpovědnosti a pod. Krátce: třeba vyjít z toho, co je věrohodné a pak přemýšlet, studovat a hovořit s lidmi, kteří mají jasný úsudek a moudrost Ducha, aby tak pozvolna přišlo světlo do tmy krizové situace. Je tedy nutné věnovat záležitostem víry alespoň tolik času, síly a mimořádné pozornosti, kolik jich vynakládáme na vyléčení těžké choroby anebo na vyřešení otázky, rozhodující pro život - volba celoživotního partnera, povolání.

Krise víry logicky zasahuje i modlitbu. Stane-li se třeba osobnost Ježíše Krista mlhavou a nesrozumitelnou, tím intenzivněji se lze modlit k Bohu-Otci. Stane-li se i osoba Otce cizí, přejdeme k všeovládajícímu Duchu svatému. Krátce: vždy hledáme to, co je v naší víře jisté a z toho při modlitbě vycházíme. Protože pravdy víry spolu navzájem souvisejí - v podstatě jde o pravdu jednu: o Trojjediném Bohu, který všechno stvořil, který se zjevil s Kristu-Spasitelem a který vede svět k dovršení a spáse v moci a síle Ducha - pak je-li jen jeden z prvků této pravdy v modlitbě živý, vyzařuje postupně na ostatní prvky a i ty postupem času ožijnou.

O vzájemném ovlivňování víry a modlitby už byla řeč. Naní tomu tak, že by tu byla hotová víra, která by způsobila, že by se věřící zcela dle libosti modlil nebo nemodlil. Nýbrž je tomu tak, že modlitba - ať v jakékoliv formě - je nejzákladnější a k t víry - tak podobně, jako je dýchání nejzákladnějším aktem života. Proto musí zákonitě přejít snaha o víru, její hledání a uvažování o ní, do modlitby a s modlitbou musí být ve spojení. Je tomu opravdu jako s dýcháním: pokud dýcháme, žijeme. Zeslábně-li dech, ale neustane, dýcháme dál, jak je to jen možné, až do plného oživení. Podobně: kolik má kdo víry, tolik se má modlit, a to způsobem, jak to dovede.

Totéž platí o pro toho, kdo ještě nevěří, ale hledá víru. Záleží velmi na tom, aby nejen četl, přemýšlel, diskutoval, ale aby se m o d l i l - pochozitelně: ve vší počestnosti. Z modlitby nelze získat žádnou jistotu, kterou ještě nemá ve víře. Proto si musí důkladně ujasnit, c o je pro něho jisté, a z toho se modlit: buď k všeřídícímu Bohu, nebo k tajemství jeho milosti, anebo k zatím jen tušenému, ale přece jako skutečnost vnímanému "Bohu". A i kdyby nemohl říci nic jiného než: "Neznámý Bože, jestliže jsi, měl bys vědět, že na tebe čekám, dej mi poznání!" - pak jde o pravou modlitbu v pravé chvíli.

Je velice důležité, aby byla modlitba v životě ú č i n n á.

Jestliže člověk proto, že uvěřil, splní nějakou povinnost dokonaleji - pořádně se připraví na zkoušku, odpovědně pomáhá v manželství, v rodině, spolehlivě pracuje v zaměstnání - překoná odhodlaněji negativní nápor na mravní chování, je velkorysejší v naslouchání druhému, v odpouštění, ve snášení chyb druhých, je-li štedřejší v obdarovávání než jak tomu bylo dříve, pak se to projeví i v modlitbě. Učiní totiž zjevným, co je a co není opravdové a v zápětí to přivádí sílu k ještě dokonalejšímu chování a jednání.

Zákonitě existují období, v nichž modlitba málo zmůže z hlediska jejího dopadu /neboť "harmonogram" Božího vyplnění lidské modlitby se nekryje s lidským "harmonogramem" - v případě, kdy je správnou modlitbu!/. Za určitých okolností - nejen krizových - se člověk nedokáže modlit jako dříve. Někdy mu to může zakazovat cit pro čistotu : neodvažuje se přijít "zašpiněný" do blízkosti Boží. Nebo je tak sevřen neřešitelným či příliš těžkým problémem, že mu rozum vypovídá službu a modlit se nedokáže. - V podobných situacích existují s k r y t é podoby modlitby. Příklad: Mohu všechno krásné, co mne potkává, obklopit zvláštní uctou a mínit tím tajemstvím, které je za tím vším skryto = tajemství Boha /velehory, moře, květina, krásný člověk../ - Snažím se mít v úctě druhého, chránit se před každou hrubostí, být si vědom důstojnosti a "drahocennosti", která je ukryta v každém, i nejobořejším lidském stvoření. Chráním všechno bezbranné, jsem ostražitý vůči tělesnému a duševnímu utrpení bližních.

Bylo by možno ještě mnoho napsat o tom, jak takový pravý postoj k tomu, co je přirozené, přejímá do sebe to božské, k němuž zatím nemám přístup. Zbožnost tohoto druhu se stává uctou ke všemu, co žije a snahou nic živého neničit nebo neutlačovat. Tím se nemíní nic sentimentálního - nezabíjet blechy a šváby! - nýbrž něco opravdového, co pramení ze síly, která zatím ještě nenašla správnou cestu.

V tomto stavu hledání může pomoci u m ě n í. Ne tak, že by mohlo nahradit náboženství anebo že by umění bylo náboženstvím, ale atmosféra, kterou vyzařuje opravdové umělecké dílo, může pomoci v nouzové situaci, protože v pravém uměleckém díle lze vytušit ono božské, "svaté", věčné. A když nejde pouze o požitek náročného diváka nebo posluchače, může se i takový umělecký zážitek stát skrytou modlitbou.

Slovo, které vyslovil první poustevník na poušti v Egyptě a které pak bylo sv. Augustinem a opět vysloveno v novověku kardinálem Newmanem, totiž "Bůh a má duše, jinak nic", platí i zde. /Ovšem POZOR: plodné křesťanství netvoří jen "vertikální" dimenze, t.j. BůH-duše, nýbrž

i "horizontální" dimenze, t.j. křesťan-bližní. Zůstává ale pravdou, že nelze praktikovat "horizontálu" bez "vertikály", nemá-li jít jen o humanismus./ Osobní modlitba se uskutečňuje ve vnitřní samotě, která obklopuje člověka Boha podobně jako je tomu u milenců. Lidé nestojí před Bohem "po tuctech", ale každý zvlášť - jakoby v celém vesmíru existoval jen jediný člověk. Tento poměr nachází svůj výraz v zázračném slově z knihy Zjevení sv. Jana :

"Kdo zvítězí, tomu.. dám.. bílý kamínek, na tom kamínku bude vyryto nové jméno, které nikdo jiný nezná leč ten, kdo je dostane" /Zjev 2,17/.

/To není v rozporu s tím, co bylo řečeno o modlitbě na str. DŽ II - 6: o modlitbě Kristově, pro druhé!/
 +

I když existují určitá pravidla modlitby, její určité formy a stupně, normy stanovené rozumem a moudrostí, je přece osobní modlitba v jistém smyslu svobodná a modlitební řád je tu jen proto, aby tuto svobodu chránil. Čím je modlitba opravdovější, tím méně lze předepisovat, jak se při ní chovat. Spíše se řídí podle vnitřního stavu člověka, podle pměrů, v nichž je, podle zkušeností, které získal. Tak platí, že modlitba, která byla dobrá a na místě v jedné době, nemusí být dobrá v době druhé. Nenajde-li modlitba svobodu, stane se nejistou, jednotvárnou, neživou a nudnou. Proto musí výchova k osobní modlitbě pomoci, aby se modlitba stala originální a jistou.

Ovšem - jak už řečeno výše /II.str.6/- stojí osobní modlitba ve s l u ž b ě B o h u. Kdyby se chtěla sama v sobě vyžívat, stala by se neplodnou a neúčinnou. Naopak platí, že způsob služby odpovídá předpokladu věřícího. Co nejvíce nese tuto službu, je velkorysost a jistota: to, co udělala starozákonní Judit. Velkoryse vešla do tábora nepřátel s jistotou, že Bůh její modlitbu vyslyší. A to všechno udělala proto, aby prokázala službu bližním /Jud 13,1-10/.

Ve všech krizích - stejně jako ve stavech vyprahlosti, které jsou průvodními znaky procesu "očisty" - je třeba se pevně držet jistoty, plynoucí z vítězství Ježíše Krista nad vším, co je zlé a nedokonalé. Věřící participuje na tomto vítězství v míře, v jaké má před očima komplexně zpracovanou Kristovu pravdu. Proto má věnovat v údobích relativní pohody v duchovním životě velkou pozornost studiu Krista evangelii a má využívat všech prostředků, které nabízí pastore, k zvládnutí zjevené informace o spáse. Největším nepřítelem křesťana je totiž povrchní znalost Kristova učení a absence vědomostí o tom, jak probíhá proces obrácení.